

Suomen ASH ry:n tiedote 4/2007

- Tupakkalain muutosehdotus valmisteilla
- Lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia lisittävä
- Nuorten huonot elinolot heijastuvat terveyteen
- Väitöskirja: lähiympäristö muokkaa nuorten terveystottumuksia
- Nuuskateollisuus tehostaa markkinointiaan
- Yhä harvempi altistuu ympäristön tupakansavulle Ruotsissa
- Väitöskirja: nuuska lisää aivo- ja sydäninfarktiin sairastuneiden kuolemanriskiä
- Komissio valmistelee ympäristöjen savuttomuutta koskevaa aloitetta
- Huumekuolemien suuri määrä huolestuttaa Euroopassa

Rauhallista Joulua
ja Onnellista Uutta Vuotta

SUOMEN ASH RY

Tupakkalain muutosehdotus valmisteilla

Sosiaali- ja terveysministeriön valmisteleva luonnos hallituksen esitykseksi tupakkalain muuttamiseksi on ollut lausuntokierroksella. Esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteiden myynti säädetään luvanvaraiseksi ja luvan käsittely, myöntäminen ja myynninvalvonta maksulliseksi. Maksujen saaja olisi kunta, joka voisi myös tietyin edellytyksin peruuttaa antamansa vähittäismyyntiluvan. Tupakkatuotteiden osto tukkukaupasta jälleenmyyntiin edellyttäisi myös vähittäismyyntilupaa.

Savukepakkausten vähimmäiskooksi ehdotetaan 20 savuketta ja irtotupakan osalta pienimmän myyntipakkauksen kooksi 30 grammaa tupakkaa. Pienten askikokojen poistaminen vähentäisi ja ehkäisisi lasten ja nuorten tupakointia ja siirtäisi mahdolliset aloittamiskokeilut myöhempään ikään.

Rangaistussäännöksistä ehdotetaan poistettavaksi syytteen nosto-oikeutta koskevia rajoituksia markkinointirikkomuksen, -rikoksen ja myyntirikkomusten osalta. Mainontaa ja markkinointia koskevien muutosten katsotaan saattavan voimaan EU:n tupakkamainontadirektiivin mukaisen säätelyn. Luvanvaraisuuden tarkoituksena on kannustaa elinkeinonharjoittajia tehokkaaseen omavalvontaan ja ehkäistä tupakkatuotteiden myyntiä alaikäisille.

Lakiin ehdotetaan säädettäväksi myös paloturvallisuusvaatimuksia, koska kuolemaan johtaneiden tulipalojen yleisin syytymissyy on tupakointi ja siihen liittyvä huolimattomuus. Pelastustoimi arvioi, että kaikista tulipaloista yli viisi prosenttia on saanut alkunsa palavasta tupakkatuotteesta. Savukkeiden aiheuttamaa tulipaloriskiä olisi mahdollista pienentää heikentämällä savukkeiden palamisominaisuuksia. Esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Kanadassa on asetettu savukkeille paloturvallisuusvaatimuksia. Suuret tupakkayhtiöt valmistavat itsestään sammuvia savukkeita niiden maiden markkinoille, joissa vaatimukset ovat voimassa. Näin ollen näitä savukkeita voitaisiin tuoda Suomeenkin Euroopan ulkopuolelta.

EU:ssa valmisteilla olevan yleisen tuoteturvallisuusdirektiivin on mahdollista saada aikaan yhtenäiset itsestään sammuvia savukkeita koskevat turvallisuusmääräykset, mutta sen voimaantulon aikataulu epävarma.

Ulkomaisten painotuotteiden tupakkamainontaa koskeva säännös ehdotetaan muutettavaksi niin, että olisi mahdollista puuttua Suomessa jakelussa olevan toisessa jäsenmaassa painetun painotuotteen tupakkatuotemainontaan.

Lakimuutoksen on esitysluonnoksen mukaan tarkoitus tulla voimaan 1.7.2008.

Lähde: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta. Luonnos 26.10.2007.

Lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia lisittävä

Peruspalveluministeri Paula Risikko kutsui joulukuussa asiantuntijoita pohtimaan toimenpiteitä lasten ja nuorten pahoinvoinnin vähentämiseksi. Asiantuntijat miettivät, mitä tarvittaisiin erityisesti niiden lasten ja nuorten auttamiseksi, joille ongelmat yleensä kasaantuvat.

Lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysympäristössä on tapahtunut paljon muutoksia, joihin ei ole osattu riittävästi tavalla vastata. Muutoksia on tapahtunut perheissä, koulussa, päivähoitossa ja kulttuuriympäristössä. Vaikka lastensuojelun tavoitteena on ollut lasten huostaanottojen määrän ja laitoshuollon osuuden vähentyminen, niiden määrä on silti lisääntynyt.

Asiantuntijakokouksen ehdotuksista kootaan yhteenveto, jonka avulla laaditaan Lasten ja nuorten pahoinvoinnista hyvinvointiin –toimintaohjelma. Osa kehittämisehdotuksista liitetään suoraan kansalliseen kehittämissuunnitelmaan (KASTE), joka hyväksytään ensi vuoden alussa.

Valtioneuvosto on asettanut myös neuvottelukunnan tukemaan ja edistämään alle kouluikäisten, koululaisten ja opiskelikäisten lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia. Neuvottelukunnan tehtävänä on edistää ja koordinoida eri hallinnonalojen yhteistyötä, seurata palveluja koskevaa kehitystä ja aktiivisilla toimilla edistää lasten ja nuorten terveyden pitkäjänteistä suunnitelmallista kehittämistä. Neuvottelukunnan puheenjohtajana on LKT, kansanterveystieteen dosentti Kimmo Leppo. Neuvottelukunnan toimikausi päättyy joulukuun lopussa 2010.

Lähteet: Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 437/12.12.2007. Lasten ja nuorten pahoinvoinnista hyvinvointiin –toimintaohjelmaa suunnitellaan; Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 392/22.11.2007. Neuvottelukunta tukemaan lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia.

Nuorten huonot elinolot heijastuvat terveyteen

Lukiolaisten ja ammattikoululaisten terveystottumuksissa on huolestuttavia eroja. Stakesin kouluterveyskyselyn tulokset Kainuun ja Oulun seudulla osoittivat, että ammattioppilaitosten opiskelijat voivat huonommin kuin lukiolaiset. Lähes puolet ammattikoululaisista tupakoi päivittäin ja juo humalahakuisesti kaksi kertaa lukiolaisia enemmän. Laittomien päihteiden käyttö on kolminkertainen lukiolaisiin verrattuna.

Syitä huonoihin terveystottumuksiin voi löytää nuorten elinoloista. Ammattikoululaisten vanhempien tupakointi ja työttömyys on yleisempää. Ammattikoululaisten vanhemmat tietävät myös harvemmin nuorten vapaa-ajan viettopaikoista ja –tavoista. Verrattuna lukiolaisiin nämä tekijät olivat jopa kolmanneksen yleisempiä.

Kyselystä ilmeni, että tyttöjen väliset terveyserot olivat suurempia kuin poikien verrattaessa ammattiin opiskelevia nuoria ja lukiolaisia. Myös päihteiden käyttö oli tyttöjen keskuudessa moninkertaisesti yleisempää ammattiin opiskelevilla kuin lukiolaisilla. Epäterveellisiä välipaloja suosittiin ammattioppilaitoksissa enemmän kuin lukioissa.

Stakes toteutti syys-lokakuussa Kouluterveyskyselyn ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille Kainuun maakunnassa, Oulussa, Limingassa, Kempeleellä, Haukiputaalla ja Muhoksella. Kyselyn tulosten avulla voidaan kehittää nuorten terveyserojen kaventamiseen tähtääviä toimia sekä opiskeluterveydenhuoltoa ja terveystiedon opetusta.

Lähde: Stakesin tiedote 30.11.2007. Kouluterveyskysely Kainuun ja Oulun seudulla ammattiin opiskeleville. Ammattiin opiskelevien nuorten terveystottumukset huonommat kuin lukiolaisten.

Väitöskirja: lähiympäristö muokkaa nuorten terveystottumuksia

Ulla Kempainen vertaili väitöstutkimuksessaan yhdeksäsluokkalaisten nuorten terveyskäyttäytymistä Karjalan Tasavallassa ja Itä-Suomessa. Kempaisen väitöstutkimuksen mukaan sekä hyvät että huonot terveystottumukset näyttivät kasaantuvan tietyille nuorille kummassakin kulttuurissa. Nuorten terveyskäyttäytyminen oli pitkälti lähiympäristön muokkaamaa.

Tutkimuksen mukaan nuoren alkoholin käyttö ja tupakointi oli todennäköisempää, jos vanhemmat tupakoivat ja käyttivät alkoholia. Ystävät eivät suorasti vaikuttaneet siihen, alkaisiko nuori tupakoida tai käyttää alkoholia, pikemminkin nuori valikoitui itse tiettyyn ryhmään.

Koulussa ja kotona tupakointi vanhempien siitä tietäen oli tavallista niin Itä-Suomessa kuin Karjalassakin. Nuoret hankkivat tupakkansa kaupasta ja kioskeista joko ostamalla itse tai kaveriensa avulla.

Masennusoireilun ja alkoholin käytön yhteys nousi selkeästi esille. Ongelmat kotona ja koulussa lisäsivät masennusoireita ja nuoret tuntuivat hakevan ratkaisua pahan olon poistamiseen tupakoinnista ja alkoholin käytöstä.

Epäedulliset elintavat, huumekekeilut, masennusoireilu ja muut ongelmat olivat selkeästi yleisempiä varhain tupakkaa ja alkoholia kokeilleilla. Mitä myöhemässä iässä nuori aloitti kokeilut, sitä vähemmän tuntui olevan ongelmia. Karjalaiset nuoret olivat enemmän suomalaisnuoria epävarmempia siitä, jatkaisiko heidän tupakointinsa aikuisiällä.

Väitöstutkimuksen tulokset tukevat vuoden 2007 kouluterveyskyselyn tuloksia ongelmien kasaantumisesta. Lasten ja nuorten tueksi ja suojelemiseksi tarvitaan selkeää kansallista lainsäädäntöä. Tupakka- ja alkoholiteollisuuden nuoriin kohdistuvaan voimakkaaseen markkinointiin tulisi kiinnittää huomiota ja kehittää enemmän yhteistyötä sen vastustamiseksi.

Nuorten hyvä terveys luo vahvaa perustaa tulevaisuuden hyvinvoinnille Euroopassa. Jos tupakointi sekä alkoholin ja huumeiden käyttö lisääntyy, tulee siitä valtaisia taloudellisia ja sosiaalisia kustannuksia - täysin turhaan.

Väitöskirja on julkaistu sarjassa Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet ISBN 978-951-27-0805-5. Sitä voi tilata yliopiston kirjaston julkaisumyynnistä sähköposti: yrjo.valtanen@uku.fi tai verkko-osoitteesta <http://www.uku.fi/kirjasto/julkaisutoiminta/julkmyyn.shtml>.

Ulla Kemppainen. Väitöskirja 15.12.2007. Ninth-Grade Adolescents' Health Behavior in Pitkäranta District (Russian Karelia) and in Eastern Finland: a Comparative and Predictive Cross-Cultural Study. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. (Yhdeksäsluokkalaisten nuorten terveyskäyttäytyminen Pitkärannassa, Karjalan Tasavallassa ja Itä-Suomessa: vertaileva ja ennustava poikkikulttuurinen tutkimus.)

Nuuskateollisuus tehostaa markkinointiaan

Norjassa nuuskan käyttö on sitä tavallisempaa, mitä lähemmäksi mennään Ruotsin rajaa. Nuuskan käytössä ei ole koulutusryhmien välisiä eroja. Nuuskan käyttö lisääntyy voimakkaasti samanaikaisesti, kun muiden tupakkatuotteiden käyttö laskee. Päivittäin tupakoinnin yleisyys on nykyisin Norjassa 24 %, nuuskaa käyttää satunnaisesti miehistä 4 % ja päivittäin 6 % .

Nuuskateollisuus on onnistunut rekrytoimaan uusia kuluttajia erityisesti nuorista miehistä, joiden keskuudessa nuuskan käyttö lisääntyy selvästi.

Ruotsissa nuuskateollisuus kohdistaa markkinointiaan myös naisiin tuomalla myyntiin eri tavoin maustettuja nuuskatuotteita. Kun Ruotsissa tuli voimaan ravintolatupakoinnin kieltö, nuuskayritykset toivat ravintoloihin jääkaappeja, jotta varmistettaisiin ruotsalaisen, koston nuuskan saatavuus.

Ruotsissa markkinoidaan Swedish Matchin tuotteiden ohella myös amerikkalaista Tabokaa. Nuuskan käytön yleistymisen myötä ensimmäiset nuuskan käyttäjien vieroitusryhmät ovat alkanet tänä syksynä. Lisäksi on perustettu erillinen puhelinlinja (quitline) nuuskasta eroon haluaville.

EU:n jäsenmaiden tupakoinnin vähentämistyötä tekevistä kansallisista koalitiosta koostuvan European Network for Smoking Prevention ei tue nuuskanmyyntikieltoa koskevan direktiivin kumoamista eikä kannata minkään uuden tupakkatuotteen saattamista markkinoille.

Lähde: Kokousraportti (Satu Lipponen, Mervi Hara) ENSP:n verkostokokous 11.-13.11.2007 Cascais, Portugali.

Yhä harvempi altistuu ympäristön tupakansavulle Ruotsissa

Ruotsalaiset altistuvat yhä vähemmän ympäristön tupakansavulle. Edelleen kuitenkin viidennes altistuu, huonoimmassa asemassa ovat nuoret maahanmuuttajat. Ruotsin kansanterveyslaitos on tehnyt neljän viime vuoden aikana vuosittaisen kyselyn 10 000 sattumanvaraisesti valituille henkilölle eri maakuntiin. Kyselyssä kerättiin tietoa terveydestä ja elintavoista.

Ruotsalaisten tupakointitapoja ja tupakansavulle altistumista tutkittaessa havaittiin, että vuoden 2004 tehdyn ensimmäisen kyselyn jälkeen altistuminen ympäristön tupakansavulle on vähentynyt huomattavasti. Vuonna 2004 31 % 16 – 84-vuotiaista miehistä ja vastaavasti 23 % naisista altistui ympäristön tupakansavulle, 2006 vastaavat luvut olivat 20 % ja naisten 16 %. Altistus väheni merkittävästi vuosina 2005 – 2006 johtuen ravintolatupakointikiellosta, joka tuli voimaan kesäkuussa 2005. Enää alle 3 % altistuu tupakansavulle ravintoloissa, kahviloissa tai baareissa.

Vuonna 2004 12 % ruotsalaisista altistui tupakansavulle työpaikallaan, vuonna 2006 8 %. Kotona tupakansavulle altistuu 9 % miehistä ja 8 % naisista. Niin naisista kuin miehistäkin eniten altistuvat kotonaan 16 – 29-vuotiaat. Sosioekonomiset erot näkyvät altistumisen määrässä: mitä korkeammin koulutettu, sitä vähemmän altistuu. Pohjoismaissa syntyneet altistuvat ympäristön tupakansavulle vähemmän kuin muissa maissa syntyneet ruotsalaiset.

Ruotsissa tupakoi miehistä päivittäin 12 % ja naisista 16 %. Viime vuosien aikana luvut eivät ole muuttuneet merkittävästi. Väestöryhmien välisissä eroissa näkyy niin tupakointitottumukset kuin myös ympäristön tupakansavulle altistuminen. Nuuskaan nämä tekijät eivät kuitenkaan päde. Ruotsissa 19 % käyttää nuuskaa päivittäin. Naisten keskuudessa nuuskan käyttäjiä on 4 %. Nuuskan käyttö jakautuu tasaisemmin eri väestöryhmiin ja yhteiskuntaan kuin tupakoiminen. On kuitenkin yleisempää, että nuuskan käyttäjä on syntyjään ruotsalainen.

Lähde: Tobaksfaktas nyhetsbrev 14.11.2007.

Väitöskirja: Nuuska lisää aivo- ja sydäninfarktiin sairastuneiden kuolemanriskiä

Lääketieteen tohtori Maria-Pia Hergens tutki väitöskirjassaan nuuskaajien riskiä sairastua sydän- ja verisuonitauteihin. Nuuskan käyttö ei näytä lisäävän sydän- tai aivoinfarktin riskiä, mutta kuolemanriski näihin sairastuneilla nuuskaajilla on korkeampi kuin tupakoimattomilla, lisäksi nuuskaajilla on korkeampi riski sairastua verenpainetautiin.

Sydäninfarktin saaneella nuuskaajalla oli 30 % korkeampi riski kuolla, kuin tupakoimattomalla. Runsaan nuuskankäytön myötä riski kasvoi suuremmaksi. Nuuskaa käyttäneen aivoinfarktipotilaan kuolemanriski kasvoi jopa 38 – 72 % verrattuna henkilöön, joka ei käyttänyt nuuskaa.

Väitöstutkimus pohjautui kahteen laajaan väestötutkimukseen. Toinen tutkimuksista tehtiin Tukholman ja Västernorrlandin lääneissä vuosina 1992 – 1994, toisessa oli mukana rakennusalan työntekijöitä vuosina 1978 – 1993. Tutkimukseen osallistuneet olivat tupakoimattomia miehiä.

Maria-Pia Hergens korostaa, että erityisesti nuuskan käytön pitkäaikaisvaikutuksista tarvitaan lisää tutkimustietoa. Käyttö on lisääntynyt Ruotsissa huomattavasti viime vuosikymmenien aikana. Nuuskan vaikutuksesta naisten terveyteen tarvitaan myös lisää tietoa, tähän asti on tutkimuksissa on ollut mukana pääasiassa miehiä.

Swedish moist snuff and the risk of cardiovascular diseases. Institut of Environmental Medicin. Karolinska Institutet, Stockholm 2007. Verkkoversio osoitteessa: <http://diss.kib.ki.se/2007/978-91-7357-372-6/>

Lähteet: Tobaksfaktas nyhetsbrev 13.11. Snus ökar risken för död i stroke och hjärtinfarkt. Publikationer från Karolinska Institutet. Doktorsavhandlin vid Karolinska Institutet; Hergens Maria-Pia. Swedish moist snuff and the risk of cardiovascular diseases. <http://diss.kib.ki.se/2007/978-91-7357-372-6/>

Komissio valmistelee ympäristöjen savuttomuutta koskevaa aloitetta

EU:n komissio käynnisti keväällä julkisen konsultaatioprosessin tarvittavista toimenpiteistä tupakansavuttoman ympäristön turvaamisessa. Vastauksia tuli yli 300 monilta eri tahoilta. Valtaosa vastanneista kannatti komission näkemystä siitä, että vain täydellisillä tupakointikielloilla kaikissa julkisissa tiloissa ja työpaikoilla voidaan tarvittavissa määrin suojella työntekijöiden ja väestön terveyttä. Vastaaajien käsityksen mukana tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan nykyistä tehokkaampia toimia sekä kansallisesti että EU-tasolla.

Komission tukea toivottiin erityisesti niissä maissa, joilla on vaikeuksia saada aikaan kattava savuttomuuden takaava lainsäädäntö, erityisesti ravintoloissa ja majoitustoiminnassa. Tupakkateollisuus näki parhaana keinona komission suositukset pakkotupakoinnin ehkäisyssä. Useat vastaajista korostivat tarvetta ottaa huomioon ja tukea kansainvälisen puitesopimuksen asettamia velvoitteita ja ohjeistusta savuttomista ympäristöistä.

Saamansa palautteen perusteella komissio aikoo tehdä seuranta-aloitteen savuttomien ympäristöjen toteutumisesta vuoden 2008 loppuun mennessä. Tähän liittyen komissio on myös valmis jatkamaan nykyisiä passiivista tupakointia koskevia ohjelmia ja mediakampanjaa vuoden 2008 jälkeen, jos siihen saadaan tarvittavat varat.

Lähde: European Commission. Health & Consumer Protection Directorate-General. Report on the Green Paper Consultation. Towards a Europe free from tobacco smoke: policy option at EU level. November 2007. Koko raportti löytyy osoitteesta: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/Tobacco/Documents/smoke_free_frep_en.pdf
Yksittäiset lausunnot osoitteesta:
http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/Tobacco/smoke_free_consultation_en.htm

Huumekuolemien suuri määrä huolestuttaa Euroopassa

Kannabis on Euroopan yleisimmin käytetty laiton huume, mutta sen käyttö näyttäisi olevan tasaantumassa ja suosio hiipumassa nuorten keskuudessa Euroopassa. Heroiinin käyttö ja huumeiden pistoskäyttö näyttää myös vähentyneen viimeaikaisten havaintojen mukaan.

Tuoreen EU:n huumeviraston (EMCDDA) huumeraportin mukaan on kuitenkin syytä huoleen; kokaiinin käyttö on kasvamassa ja huumekuolemia on vuosittain suuri määrä, 7 000-8 000 yliannostuskuolemaa. Useissa maissa määrä on kasvamassa, selvä yli 30 prosentin kasvu havaittiin Suomessa (2002-2004), Kreikassa (2003-2005), Portugalissa (2003-2005) ja Itävallassa (2002-2005). EMCDDA:n mukaan yliannostus on yksi suurimmista eurooppalaisten vältettävissä olevista kuolinsyistä.

Euroopan huume tilanne on suuri haaste niin sosiaali- ja terveyspolitiikalle kuin myös lainvalvontaviranomaisille. Kansallisten huumeongelmien luonteessa on suuria eroja, mutta yleisistä peruslähtökohdista ollaan yksimielisiä; jäsenvaltioissa on ryhdytty panostamaan enemmän ennaltaehkäisyyn, hoitoon ja eri tahojen väliseen yhteistyöhön. Huume politiikan tulee olla tasapainoista ja näyttöön perustuvaa.

Lähteet: Euroopan humausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus EMCDDA. Vuosiraportti 2007: Huumeongelma Euroopassa. Belgia 2007. <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index419EN.html> (suomeksi) ; EMCDDA:n tiedote 22.11.2007. Euroopan unionin huumeraportin pääkohdat myönteisiä, uutisia varjostavat huume kuolemien suuri määrä ja lisääntyvä kokaiinin käyttö.